

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Джерела до вивчення української історії
в країнах Центрально-Східної Європи**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Освітня програма 032 «Історія та археологія» (історія)
Спеціальність 032 «Історія та археологія» (історія)
Галузь знань гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Джерела до вивчення української історії в країнах Центрально-Східної Європи
Викладач (-і)	Мирослав Михайлович Волощук
Контактний телефон викладача	+380342596103
E-mail викладача	myroslav.voloshchuk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Лекційні, практичні, індивідуальні завдання. Самостійна робота у широкому вимірі персональних практик студента
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/1935
Консультації	передбачаються
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>НД під назвою «Джерела до вивчення української історії в країнах Центрально-Східної Європи» упорядкована за результатами десятиліть евристичної роботи упорядника у архівних, музейних, бібліотечних, приватних колекціях країн Європи, спрямованих на пошук невідомих джерел до української середньовічної та почасти ранньомодерної історії. НД покликана ознайомити студентів старших курсів із потенціалом і обсягом цього джерельного комплексу, шляхами формування колекцій, доступом до опрацювання тощо. Навчальна дисципліна сформована насамперед завдяки особистому досвіду роботи упорядника. Студенти – автори магістерських досліджень та, потенційно, аспіранти отримують повний обсяг знань та практичних навиків до теми: оформлення архівної заявки, приїзду і роботи в ньому, аспектів фото і відеофіксації отриманих на руки джерел, специфіки опрацювання рукописів тощо</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета та цілі курсу опираються на освітню програму другого (магістерського) рівня вищої освіти за галуззю знань гуманітарні науки, спеціальності 032 «Історія та археологія» у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника, навчальний план, робочу навчальну програму та програмові вимоги. Останні включають перелік найосновніших тем, які обговорюватимуться на лекціях, готуватимуться студентами на практичних, або ж виконуватимуться як самостійна робота (конспект монографій, творчі виступи, есе, мультимедійні презентації тощо). Однак під час навчання тематика може змінюватися залежно від напрямку розвитку викладання предмету. Усестороннє опрацювання запропонованих тем має надати студентові не лише широку базу знань із окресленого предмета, а й закріпити відповідні практичні навички</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>1. Логістика історичного дослідження Студент повинен чітко скласти план дій, що передбачатиме встановлення необхідності відвідання того чи іншого архіву, виявлення знаходження там необхідних для нього джерел, вірного оформлення заявки на роботу з ними, передбачення особистого захисту від евентуально шкідливого впливу одиниці зберігання на організм читача (рукавички, маска тощо), навик фотофіксації тощо</p> <p>2. Робота з першоджерелом № 1 Студент отримує фрагмент латиномовного документа або ж джерела іншою мовою (оригінал або вже відчитана його версія – у випадку тексту на латині) задля типологізації, встановлення авторства та часу написання, вичленення незнайомої термінології (власні назви – імені, предикати, прізвиська осіб, географічні локоніми й хороніми, спеціальні поняття – уряди, адміністративну номенклатуру, етноніми тощо) та її пояснення, а також коментаря отриманого фрагмента джерела.</p> <p>3. Робота з першоджерелом № 2</p>	

Студент, отримавши на руки оригінал джерела, має вміти визначити його різновид, встановити датування за допомогою інструментарію спеціальних історичних дисциплін, визначити мову, стиль і шрифт написання, кодикологічні особливості укладення, ймовірне чи реальне авторство, мету написання та ін. Прикінцевим варіантом підготовки є розгорнутий конспект та усний виступ. Вітається мультимедійна презентація.

4. Робота з першоджерелом № 3

Йдеться про роботу із печатками, як одним із обов'язкових супровідних предметів актового матеріалу. Студент має визначити матеріал виготовлення печатки, атрибутувати автора, класифікувати форму кріплення та аспекти виготовлення печатки, вміти відрізнити оригінал від фальсифікату.

5. Археологічний артефакт

У цьому випадку студент має справу із живим свідком матеріальної минувшини – окремим археологічним артефактом, що часом також є одиницею архівного зберігання. За допомогою інструментарію спеціальних історичних дисциплін та даних археології він має навчитися атрибутувати цей предмет дослідження, датувати, пов'язати із чітким колом осіб та пояснити його використання, зіставити і порівняти з іншими типологічно схожими артефактами, вміти встановити його вартість.

6. Архівна бібліографія

З метою вироблення навичку проведення наукових студій студент має навчитися грамотно складати бібліографічний опис архівних справ та одиниць користування на різну тематику. З цією метою пропонується компонування в окремому конспекті списку джерел кількістю до 50 позицій з довільно обраної студентом теми.

7. Розробка маршруту відвідання та роботи у одразу кількох архівах

Збір та обробка даних про перелік архівних установ за кордоном тієї чи іншої держави мають допомогти студенту скласти грамотну мапу їх покрокового відвідання, чітко прописати логістику, критерії і послідовність візитів, кошторис витрат на поїздку, копіювання чи інші архівні послуги.

8. Термінологічний диктант

Під час практичного заняття студент отримує комплекс термінів з навчального предмету, які має вміти розлого пояснити та застосувати, чітко пов'язати з конкретними випадками власних студій тощо.

5. Організація навчання курсу

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	56

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	032 Історія та археологія	1 курс	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	лекції	практичні заняття	сам. роб
Тема 1. Вступ. Предмет курсу, напрями архівних студій. Евристика	2		
Тема 2. Медієвістичні студії в Україні на початку XXI ст.		3	
Тема 3. Спеціальні історичні дисципліни (СІД) на службі архівних студій. Частина 1		3	
Тема 4. Спеціальні історичні дисципліни (СІД) на службі архівних студій. Частина 2		3	
Тема 5. Практикум № 1: оформлення і подання заявки на дослідницький грант (стипендію)		3	

Тема 6. Практикум № 2: робота в архівній установі		3	
Тема 7. Академічна доброчесність на службі історичної науки XXI ст.		3	
Тема 8. Джерела до української історії в Польщі	2		
Тема 9. Джерела до української історії в Угорщині	2		
Тема 10. Джерела до української історії в Чехії	2		
Тема 11. Джерела до української історії у Словаччині	2		
Тема 12. Джерела до української історії в Росії та проблеми роботи з ними	2		
Тема 13. Джерела до української історії в країнах Західної Європи. Загальний огляд	2		
Тема 14. Таємний державний архів Пруської культурної спадщини в Берліні	2		
Тема 15. Джерела до української історії в Австрії. Відень .			4
Тема 16. Джерела до української історії в Румунії. Бібліотека Академії наук Румунії у Бухаресті			4
Тема 17. Кириличні пам'ятки архівних фондів Швейцарії			4
Тема 18. Ватиканські архівні колекції			4
Тема 19. Пам'ятки кириличної літератури британських та ірландських колекцій			4
Тема 20. Польська бібліотека в Парижі крізь призму вивчення української історії			4
Тема 21. Центр медієвістичних студій ПНУ Напрями студій. Дидактична робота. ЗМІ та робота з ними			4
Тема 22. Атласи, як історичне джерело			4
Тема 23. Грабунок джерел та його наслідки			4
Тема 24. Вчені-медієвісти			4
Тема 25. Мови – засіб осягнення джерела			4
Тема 26. Грантові програми та літні школи			4
Тема 27. Логістика ведення студій			4
Тема 28. Проблема опрацювання приватних колекцій			4
ЗАГ:	16	18	56
6. Система оцінювання курсу			
Загальна система оцінювання курсу	Поточне оцінювання студентів відбувається за 100-бальною шкалою у випадку усних виступів на практичних заняттях із подальшим накопиченням балів для допуску до складання іспиту. Передбачене автоматичне виставлення екзамену за результатами роботи під час семестру. У такий спосіб оцінюються усі різновиди індивідуальної та самостійної роботи залежно від рівня складності завдань		
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуск до підсумкового контролю передбачений за умов відсутності жодної заборгованості за лекційні і практичні заняття та наявності не менше 50 балів, зароблених у різний спосіб під час практичних, індивідуальних занять та самостійної роботи. Заборгованість ліквідується у часі консультативних годин викладача, відповідно до встановленого з ним графіка та форм відпрацювання, які носять індивідуальний для кожного студента характер		
7. Політика курсу			
Письмові роботи: практикуються Академічна доброчесність: витримується у повному обсязі Відвідування занять – обов'язкове Неформальна освіта: передбачається у формі отримання самостійних завдань			
8. Рекомендована література			
1. Волощук М. М. Матеріали північно-словацьких архівів до історії русько-угорських відносин кінця XII–XIII ст. // Осмислення спадщини Давньої Русі: Галицько-Волинське князівство в			

- історіографії. Міжнародна наукова конференція 26–27 жовтня 2007 р. Програма і резюме доповідей / Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАНУ. Львів, 2007. С. 40–41.
2. Волощук М. М. Документи Словацького національного архіву (Братислава) до історії русько-угорських відносин кінця XIII–XIV століть // Записки НТШ. Львів, 2008. Т. 256. С. 553–560
  3. Волощук М. М. Документи Словацького національного архіву (м. Братислава) до історії русько-угорських відносин XIII–XIV ст. // Acta Posoniensia. Bratislava : Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, katedra Všeobecných dejín, 2008. V. 8 (Historické štúdie k životnému jubileu Mikuláša Píscha). S. 47–55.
  4. Волощук М. М. Середньовічна Литва та литовці очима угорського актового документу XIV ст. // Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського. Київ : Інститут історії України НАН України, 2015. – Т. 3. – С. 261–273.
  5. Voloshchuk M. Archívna práca na Ukrajine (história, štruktúra inštitúcií, pracovné podmienky): vybrané aspekty // Fórum archivárov. 2017. R. XXVI. Č. 2. S. 27–30.
  6. Od redakcji // Chowaniec Czesław. Historia twierdzy stanisławowskiej (1662–1812) / [redakcja naukowa Myrosław Wołoszczuk, Norbert Mika, Zenowij Fedunkiw]. Iwano-Frankiwsk : LADEX, 2018. S. 3–16.

Викладач _____